

LIETUVOS TSR MOKSLŲ AKADEMIJA
ISTORIJOS INSTITUTAS
LIETUVOS TSR ISTORIJOS PROBLEMINĖ MOKSLINĖ TARYBA

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS

1981 METAI

VILNIUS „MOKSLAS“ 1982

INSTITUTE OF HISTORY
OF THE ACADEMY OF SCIENCES OF THE LITHUANIAN SSR
THE SCIENTIFIC PROBLEM BOARD
OF THE HISTORY OF THE LITHUANIAN SSR

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

1981

VILNIUS

1982

INSTITUT FÜR GESCHICHTE
DER AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN DER LITAUISCHEN SSR
PROBLEMISCHER-WISSENSCHAFTLICHER RAT
FÜR GESCHICHTSFORSCHUNG DER LITAUISCHEN SSR

J A H R B U C H
F Ü R L I T A U I S C H E
G E S C H I C H T E

1981

VILNIUS

1982

АКАДЕМИЯ НАУК ЛИТОВСКОЙ ССР
ИНСТИТУТ ИСТОРИИ
НАУЧНЫЙ СОВЕТ ПО ПРОБЛЕМАМ ИСТОРИИ
ЛИТОВСКОЙ ССР

ЕЖЕГОДНИК
ИСТОРИИ
ЛИТВЫ

ГОД 1981

ВИЛЬНИУС «МОКСЛАС» 1982

Redakcinė kolegija

Bronius VAITKEVIČIUS (vyr. redaktorius), Alfonsas EIDINTAS, Mečislovas JUCAS, Vytautas MERKYS, Vacys MILIUS, Leonas MULEVIČIUS, Rita STRAZDŪNAITĖ (sekretorė), Tamara TARŠILOVA, Adolfas TAUTAVIČIUS, Irena VALIKONYTĖ, Regina ŽEPKAITĖ (vyr. redaktoriaus pavaduotoja)

Li 237 **Lietuvos istorijos metraštis- Ежегодник истории Литвы** -The year-book of Lithuanian history / LTSR MA Istorijos in-tas, LTSR istorijos problem. moksl. taryba; Red. kolegija: B. Vaitkevičius (vyr. red.) ir kt.— V.: Mokslas.

Leidž. nuo 1973 m.
1981 m. 1982 m. 176 p. Lygiagr. antr. taip pat vok. Str. santr. rus.
Bibliogr. išnašose.

Leidinyje sprendžiama piliakalnių apgyvenimo pradžios problema, nagrinėjami Lietuvos didžiojo kunigaikščio Jogailos veiksmai Kulikovo mūšio laikotarpiu. Apžvelgiamas Pilėnų tapatinimo su Ponia tradicijos atsiradimas ir kt.

05050400000

L $\frac{10604-017}{M 854(08)-82}$ Ž-82

BBK 63.3(2L)
9(TL)

Išleista LTSR MA Istorijos instituto užsakymu

0505040000

M $\frac{10604-017}{M 854(08)-82}$ Ž-82

© LTSR MA Istorijos institutas, 1982

IN MEMORIAM

VITALIS SERBENTA
(1895.VII.14—1980.X.26)

1980 m. spalio 26 d. po ilgai trukusios ligos Minske mirė Vitalis Serbenta, TSKP narys nuo 1920 m., Baltarusijos TSR MA akademikas, istorijos daktaras, profesorius. Velionis gimė 1895 m. liepos 14 d. Vilkaviškio raj. Liukių kaime, mokytojo šeimoje. Jo tėvas buvo pažangių pažiūrų, padėjo per Prūsijos sieną į Lietuvą gabenti nelegalią literatūrą, dalyvavo „Iskros“ platinime ir aktyviai veikė 1905—1907 m. revoliucijoje. Tėvo veikla turėjo didelės įtakos velioniui.

V. Serbenta mokėsi Marijampolės gimnazijoje. Prasidėjęs Pirmajam pasauliniam karui ir kaizerinei okupacijai, evakuavosi į Voronežą ir ten 1916 m. baigė lietuvių gimnaziją. Mokydamasis gimnazijoje, dalyvavo revoliucinėse-demokratinėse moksleivių organizacijose, bendradarbiavo jų spaudoje. Gavęs brandos atestatą, įstojo į Charkovo universiteto medicinos fakultetą ir jį baigė 1922 m. Greta medicinos studijų tame pačiame universitete laisvojo klausytojo teisėmis jis klausė paskaitas istorijos-filologijos fakultete.

V. Serbenta aktyviai dalyvavo Spalio socialistinėje revoliucijoje, buvo išrinktas Charkovo darbininkų ir kareivių Tarybos deputatu ir 1920 m. priimtas į Rusijos Komunistų (bolševikų) partiją, nenutraukdamas ryšių su revoliuciniu judėjimu lietuvių tarpe. Redagavo ir bendradarbiavo laikraščiuose ir žurnaluose „Darbininkų balsas“, „Raudonoji dirva“. 1922 m. buvo pakviestas į Maskvą, į Komunistinį Vakarų tautų universitetą dėstytoju. Dirbdamas tame universitete, įstojo į Raudonosios profesūros instituto filosofijos skyrių. 1924 m. Baltarusijos Komunistų Partijos Centro Komitetas jį pakvietė į Minską, į Baltarusijos universitetą ir į Lenino Komunistinį universitetą, čia netrukus iš docento buvo pakeltas į profesorius, 1931 m. išrinktas Baltarusijos MA akademiku.

Dirbdamas aukštosiose mokyklose ir Akademijoje, paskelbė seriją straipsnių revoliucinio judėjimo istorijos ir teorijos klausimais, iš vokiečių kalbos į baltarusių kalbą išvertė Karlo Markso „Kapitalo“ pirmąjį tomą ir redagavo 12 tomų V. Lenino raštų, išverstų į baltarusių kalbą.

Jo vaisingą mokslinį, pedagoginį ir propagandinį darbą ilgam sutrukdė neteisėtos represijos. 1957—1967 m. V. Serbenta dirbo Baltarusijos TSR MA Filosofijos ir teisės instituto Filosofijos istorijos sektoriaus vadovu. Iš spaudos išėjo du stambūs jo redaguoti kolektyviniai darbai: „Iš Baltarusijos filosofinės ir visuomeninės-politinės minties istorijos“ ir „Marksistinės-lenininės filosofijos Baltarusijoje (1919—1968) raidos bruožai“. Siuose veikaluose nemaža dalykų, bendrų Baltarusijai ir Lietuvai. Ypač tai pasakytina apie pirmąjį veikalą, skirtą feodaliniam laikotarpiui. V. Serbenta plėtė ir stiprino ryšius tarp Baltarusijos ir Lietuvos tarybinių istorikų ir filosofų. Jis oponavo kelias lietuvių kalba parašytas ir Vilniuje gintas daktaro ir kandidato disertacijas. Jo kaip mokslininko ir visuomenės veikėjo-revoliucionieriaus veikla nusipelno visokeriopos pagarbos ir atminimo.

J. Jurginis